

ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Правове врегулювання домашнього насильства в Україні за останні роки зазнало суттєвих змін, особливо після ухвалення Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». Утім, початок повномасштабної війни вніс нові виклики до системи правового захисту потерпілих.

В умовах воєнного стану ефективність правових механізмів значною мірою залежить від здатності держави адаптувати наявні інституційні інструменти до екстремальних обставин. Особливого значення набуває питання реалізації превентивних заходів, своєчасного реагування та доступу до правосуддя в умовах обмежених ресурсів.

Аналіз судової практики, моніторинг роботи Національної поліції та центрів безоплатної правової допомоги свідчить про те, що, попри наявність нормативної бази, в умовах війни її ефективне застосування стикається з низкою проблем.

По-перше, мобілізація значної кількості працівників сектору безпеки зменшує кадровий потенціал для реагування на факти насильства.

По-друге, на деяких територіях правові інститути працюють з перебоями або зовсім відсутні, що унеможливляє подачу заяв, відкриття проваджень і винесення приписів.

По-третє, процес евакуації, переміщення та втрата документів значно ускладнюють ідентифікацію жертв та фіксацію фактів насильства.

Водночас варто відзначити і позитивні зрушення. Запровадження мобільних бригад соціально-психологічної допомоги, цифровізація державних послуг, можливість подачі заяв онлайн через «Дію» чи спеціалізовані платформи створили альтернативні канали комунікації з правоохоронною системою.

Певним прогресом є й впровадження системи «ризик-орієнтованого підходу» в оцінці рівня не-безпеки для потерпілих, що дозволяє швидко визначати пріоритетність втручання. Також міжнародна допомога сприяє відкриттю кризових центрів у віддалених громадах та надає можливості для правового супроводу через неурядові організації.

Проте без системних змін у механізмах реалізації правових норм досягти стабільних результатів у протидії домашньому насильству в умовах війни неможливо. Необхідним є перегляд процедур взаємодії між поліцією, судами, органами соціального захисту й освіти. Важливим аспектом має стати створення єдиної інформаційної бази, яка б дозволяла в режимі реального часу фіксувати факти насильства, дії правоохоронців, рішення судів і подальший супровід жертв.

Також слід впроваджувати спеціальні навчальні програми для фахівців, які працюють із постраждалими, з урахуванням умов воєнного часу.

Таким чином, правові механізми протидії домашньому насильству в Україні потребують гнучкої адаптації до реалій війни. Забезпечення ефективного захисту жертв залежить не лише від якості законодавства, а й від реальної здатності правозастосовних органів діяти в умовах нестабільності, а також від інтеграції державних і громадських зусиль у цьому напрямі.

У довгостроковій перспективі саме розвиток правових інструментів, орієнтованих на кризові ситуації, стане основою для формування стійкої системи протидії домашньому насильству в пост-воєнному суспільстві.